

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.



הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

אולם, דעת פוסקים אחרים⁴ שאסור לעבור דרך דלתות שנפתחו ע"י יהודי באיסור. ולמעשה יש לעשות שאלת חכם.

דין הטיפול בשבת בחולה שאין בו סכנה .
עד עתה למדנו הדינים הקשורים לטיפול בחולה שיש בו סכנה [דהיינו שיש אצלו מצב של פיקוח נפש], ומעתה נלמד קצת מדיני הטיפול בחולה שאין בו מצב של פיקוח נפש. ודבר זה מתחלק לכמה אופנים, א' טיפול בחולה ע"י יהודי, ב' טיפול בחולה ע"י גוי, ג' כמה חילוקים במהות החולי. וראשית נתחיל בדין הטיפול בחולה שאין בו סכנה ע"י גוי.

איזה מלאכות מותר לבקש מגוי שיעשה עבור חולה שאין בו סכנה ?

בדין הטיפול בחולה שאין בו סכנה ע"י גוי יש לחלק בין שלש רמות של חולי.

א' - חולה שנפל למשכב או שמצטער ונחלה כל גופו.

כתב הרמב"ם⁵, חולה שאין בו סכנה עושין לו כל צרכיו ע"י גוי. כיצד, אומרין לגוי לעשות לו והוא עושה, לבשל לו ולאפות לו ולהביא רפואה מרשות לרשות, וכיוצא באלו וכו'. המבואר, שמותר לומר לגוי לעשות עבור חולה אפילו מלאכות האסורות בשבת מן התורה. והטעם,

האם מותר לעבור דרך דלתות חשמליות כשיהודי פתח אותם בלא צורך פיקוח נפש?

בגליון הקודם למדנו שיש איסור לעבור דרך דלתות חשמליות שנפתחות מעצמן כשמגיע קרוב אליהן. ורק לצורך פיקוח נפש מותר לעבור דרכן, או במקרה שיש צורך להטבת מצבו של חולה שאין בו סכנה שאז מותר לומר לגוי לפתוח את הדלתות.

ועתה נעסוק בשאלה מה הדין כשיהודי עבר דרך הדלתות ופתחם באיסור [דהיינו שלא לצורך פיקוח נפש]. ויסוד השאלה היא, משום שיש דין שאסור להנות מ"מעשה שבת"¹, דהיינו מעשה שנעשה באיסור בשבת. ויש לדון כאן, האם כשעובר דרך הדלתות הפתוחות כבר נחשב שנהנה מהחילול שבת שנעשה בפתיחתם או לא. ואפשר ללמוד דבר זה ממה שכתב בספר שמירת שבת כהלכתה², בדין מי שפתח בקבוק או אריזה של מאכל באיסור בשבת, שמותר לאכול את המאכל בשבת. והטעם³, מפני שלא נעשה מעשה חילול שבת במאכל עצמו אלא רק באריזתו, ומשום כך אע"פ ש"ס כל מה שיכול להגיע אל האוכל זה רק ע"י החילול שבת שנעשה, אין המאכל עצמו נאסר. וכן הוא בנידון שלנו, המעבר דרך הדלתות שנפתחו כבר הינם כשימוש במאכל שהיה סגור באריזתו, שהרי אינו משתמש בדבר עצמו שנעשה בו חילול שבת.

¹ שר"ע ש"ח סעיף א'.

² פרק ט' סעיף כ"ג.

³ ע"ש בפרק י' סעיף ט"ז והערה מ"ד.

⁴ אגרות משה או"ח ח"ב סימן ע"ז. ושו"ת בצל החכמה ח"ו סי' ס"ה.

⁵ הלכות שבת פרק ב' הלכה י'.

כיון שכל איסור אמירה לנכרי הוא מדרבנן, ובמקום חולי לא גזרו חז"ל.

אולם, כתב השו"ע⁶ שכל זה דווקא בחולה שנפל למשכב מחמת חוליו, והרמ"א⁷ הוסיף בשם המגיד משנה, שאף אם לא נפל למשכב אם יש לו מיחוש שמצטער ונחלה ממנו כל גופו, ג"כ יש היתר זה.

ויש לדעת, שכל היתר זה הוא רק לדברים הנצרכים לחולה בשבת עצמה. אבל דברים שאפשר לעשותם במוצאי שבת, אין היתר לבקש מנכרי לעשותם בשבת⁸. והגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל⁹ הוסיף, שהדבר מותר אף במקרה שע"י עשיית המלאכה בשבת [ע"י גוי] יוטב מצבו של החולה מוקדם יותר מאילו היו עושים בשבילו את המלאכה רק במוצאי שבת.

ב' - חולה החולה רק מעט.

חולה שחולה רק מעט או שיש לו כאבים חזקים, ולא נפל למשכב, או שאינו חולה כל גופו מחמת כאבים אלו, אסור לומר לגוי שיעשה בשבילו מלאכות האסורות בשבת מן התורה. אבל מותר לבקש ממנו לעשות מלאכות האסורות מדרבנן. והטעם, מכיון שזהו "שבות דשבות", דהיינו איסור דרבנן של אמירה לגוי ועצם המלאכה שאסורה מדרבנן, ושבות דשבות התירו אף לחולה מעט¹⁰.

ג' - מי שאינו חולה אלא שיש לו קצת כאבים.

מי שאינו סובל אלא ממיחושים בעלמא [ולא נפל למשכב מחמתן ולא נחלה כל גופו בגלל זה], כגון כאבי ראש קלים וכדו', אסור לבקש מגוי לעשות בשבילו מלאכה כלל אפילו מלאכה האסורה רק מדרבנן¹¹.

איזה מלאכות יכול יהודי לעשות עבור חולה שאין בו סכנה?

חולה שאין בו סכנה, אפילו אם נפל למשכב מחמת חולי זה או שכל גופו חלה, אסור ליהודי לעשות עבורו שום מלאכה האסורה בשבת מן התורה¹².

אולם, כל זה במלאכות דאורייתא, אבל מלאכות האסורות מדרבנן מותר ליהודי לעשותן בשינוי עבור חולה שאין בו סכנה¹³. ודווקא חולה שנפל למשכב מחמת חולי זה, או אפילו לא נפל למשכב אם נחלה כל גופו. אבל מי שחולה פחות מזה, אסור ליהודי לעשות מלאכה עבורו, אפילו מלאכה דרבנן ואפילו בשינוי.

[דוגמא לשינוי: כגון במקרה שצריך להביא תרופה דרך מקום שהוא "כרמלית" האסור בהוצאה מדרבנן, יש לקחת את התרופה כשהיא מונחת על ראשו מתחת לכובע, או בתוך הנעליים, וכדו'].

בגליון הבא:

- מה הדין במקרה שיש סכנה לאיבוד איבר ח"ו?
- באלו מקרים מותר ליטול משככי כאבים בשבת?
- כשמותר ליטול תרופה בשבת, האם צריך לעשות זאת בשינוי?
- מה הדין אדם שלא נפל למשכב אך צריך הוא ליטול אנטיביוטיקה?
- האם מותר לקחת ויטמינים בשבת?

⁶ סימן שכ"ח סעיף י"ז.

⁷ שם.

⁸ מ"ב סימן שכ"ח ס"ק מ"ו.

⁹ שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג הערה י"ג.

¹⁰ שו"ע סימן ש"ז סעיף ה' ומ"ב שם ס"ק כ'.

¹¹ שו"ע סימן שכ"ח סעיף א' ומ"ב שם ס"ק ג'.

¹² שו"ע סימן שכ"ח סעיף י"ז, ובמ"ב שם ס"ק מ"ח.

¹³ שו"ע שם, ומ"ב ס"ק נ"ז.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il